

((شعر و حکمت ایران

در ادبیات عرب))

(۲)

- ۷- شیخ محمدحسین اصفهانی «تولد ۱۲۹۶ هـ . وفات ۱۳۶۱ هـ . ق» حکیم بزرگ ، اصولی ، هنرمند ، و دانا بود .
گروهی وی را حکیم فقهاء و فقید حکماء میدانند ، بنا بنوشته مورخان عراقی ستاره درخشنده‌ای بود که در آسمان علمی و روحانی نجف اشرف درخشید .
- ۸- محقق اصفهانی از شاگردان حوزه علمی آقا سید محمد فشارکی اصفهانی ، آخوند ملا محمد کاظم خراسانی ، آقارضا همدانی فقیه بزرگ بود ، کلام و حکمت و الهیات را از آقا میرزا باقر اصطهباناتی حکیم مشهور فرا گرفت ، بیش از دوازده سال در حوزه علمی محقق خراسانی بود .

خدا رحمت کناد استاد علامه‌ها را که حکایت کرد در این مدت دو مرتبه بدرس استاد خود نرفت ، یکی آنکه گمان کرد محقق خراسانی بدرس نخواهد آمد قضا را به حوزه درس آمد و درس گفت ، مرتبه دوم ناگهان باران شدید در نجف آمد که در شب تاریک راه عبور و مرور تقریباً بسته شده بود گمان کرد که آخوند خراسانی بدرس نخواهد آمد از قضا استاد بدرس آمده بود !!

۹- صدها دانشجو در حوزه علمی و روحانی حاج شیخ محمد حسین اصفهانی پرورش یافتند و از دانشمندان بنام عالم اسلام بشمار آمدند اینک چندتن از شاگردان بنام استاد ما از مراجع تقلید مذهب جعفری و از استادان هنرمند و محققان مشهور جهان شیعه اند در یغا که اجل وی رامهلت نداد و چراغ عمرش زود خاموش شد ، هر گاه محقق اصفهانی زنده ماندی ریاست علمی و روحانی مذهب جعفری در عصر حاضر منحصر باو میشد.

۱۰- استاد بزرگوار ما در حدود سی و دو جلد کتاب و رساله عبری و فارسی تألیف نمود ، در رشته های فقه و اصول فقه ، حکمت الهی و ادبیات فارسی و عربی صاحب نظر و دقت بود ، بیشتر آثارش در نجف و طهران ، بغداد ، قم چاپ و منتشر شده است .
از آثار مشهور وی حاشیه بر کتاب کفایة الاصول بنام «نهاية الدرية» در سه جلد چاپ شده این کتاب يك دوره از کلیات فلسفه است که مؤلف آنها را در دوره اصول فقه وارد نمود، دیگر حاشیه بر کتاب مکاسب تألیف شیخ مرتضی انصاری در دو جلد که کلیات حکمت و فلسفه را وارد فقه مذهب جعفری نمود !!

از زمان تألیف این دو شاهکار علمی تا کنون صدها دانش پژوه علوم مذهب جعفری در حوزه های درسی به بحث و انتقاد این دو کتاب می پردازند، بنا بنوشته شادروان استاد محمد رضا مظفر مؤسس «کلیة منتدی النشر» «نجف اشرف» کسانی که حاشیه او را بر کتاب کفایه می خوانند طغیان معلومات فلسفی وی را در بحث های اصولی بصورتی می بینند که گمان میکنند دارند يك کتاب فلسفه را مطالعه مینمایند !!

۱۱- خدا رحمت کناد استاد محقق ما را که با آقا علی مدرس صاحب «بدايع الحكم» سخت معتقد بود در یکی از روزها مرا گفت در میان گروه فلاسفه هر گاه آقا علی زنده بود میخواستم دیدارش نمایم!

۱- کنت دو گوینو در کتاب مذاهب و فلسفه در آسیای وسطی چنین نوشته است:
آقا علی تهرانی - استاد مدرسه مادر شاه تهران و دانشمند قابل ملاحظه ای است
هیكل کوچک و اندام ضعیف و لاغری دارد و رنگ صورتش مایل بسپاهی است اما چشمان نافذی دارد و فوق العاده باهوش است تحصیلات خود را در نزد پدرش ملا عبداله مدرس و ملا آقای بقیه پاورقی در صفحه بعد

۱۲- کلیات دیوان اشعار فارسی حاج شیخ در تهران چاپ شد ، دورساله بنام «الانوار القدسیة» و «تحفة الحکیم» مجموعه اشعار عربی وی است که در نجف چاپ شد. اشعار عربی و فارسی وی در مدح و رثاء امامان ما جنبه عرفانی و فلسفی دارد از اشعار مشهور ایشان بنام «تحفة الحکیم» منظومه‌ای است در حکمت بزبان عربی که اصول حکمت و عرفان الهی را دربردارد .

استاد بزرگوار ما آقامیرزا مهدی آشتیانی که از استادان بنام حکمت الهی بود حکایت کرد مرا که بسیار مایل بود منظومه «تحفة الحکیم» را برعربی شرح نماید تا کتاب دیگری مانند «شرح منظومه» حاج ملاهادی سبزواری به گنجینه حکمت اسلامی افزوده شود دانشجویان حکمت و فلسفه شرق از آن بهره‌مند شوند ، دریفا که موفق بانجام آرزوی خود نشد!

۱۳- در تاریخ ادبیات عرب شخصیت علمی و ادبی و فلسفی آقا شیخ محمد حسین اصفهانی نمودار است دوست فاضل ماعلی خاقانی نجفی در کتاب بسیار نفیس «شعراء القری» او الخفیات «جلد هشتم» چاپ نجف چند صفحه از کتاب خود را به محقق اصفهانی اختصاص داده و نمود و چهار بیت از اشعارش را در تذکره ادبی و تاریخی خود نقل نمود. و گوید : در

قزوینی و حاج محمد جعفر لاریجانی و حاج محمد ابراهیم وسید رضا و میرزا محمد حسن نوری پایان رسانده است راجع بقایید فلاسفه شهر مطالبی نوشته است ابتداء فقه و اصول و حکمت الهی تدریس میکرد ولی بعدها از تدریس این مواد دست کشید اما طلاب او را رها نکرده و بمنزلش میروند و از محضرش استفاده می‌کنند و خلاصه آنکه از این گوشه‌گیری از شهرتش کاسته نشده است اکنون مشغول نوشتن کتابی است در تاریخ فلسفه یعنی از ملامت شروع کرده بزمان حاضر میرساند او بعد از شهرستانی اولین کسی است که بنوشتن تاریخ مشروح فلسفه اقدام کرده است ص ۸۹ ترجمه م. ف «چاپ اصفهان ۱۹»

استاد نصرالله فلسفی از وابسته‌گان دختری آقای علی مدرس است، برای شرح احوال و آثار آقا علی مدرس نگاه کنید بکتاب «تاریخ فلاسفه اسلام» تألیف مرتضی مدرس چهاردهمی دو جلد «چاپ تهران»

۱- نگاه کنید بکتاب «تاریخ فلاسفه اسلام» فصل زندگانی و فلسفه حاج ملاهادی سبزواری» تألیف مرتضی مدرس چهاردهمی دو جلد «چاپ تهران»

فن رجز محقق اصفهانی باندازه‌ای توانا و هنرمند بود که نوعی از اعجاز بشمار میرفت، تکلفی در سرودن اشعار نداشت پس از انجام کارهای واجب باشعار عربی و فارسی می‌پرداخت، دوست تحصیلی و دیرین ما شادروان محمدرضا مظفر نجفی که از مشاهیر بزرگان ادب و دانش جهان عالم اسلام بشمار میرود.

در باره اشعار استاد خود چنین نوشته‌اند:

وی در جزوه‌هایی که در مدح رسول اکرم ص و ائمه اطهار س. ع انشاء فرمود آن چنان بالحسنی فلسفی سخن می‌گوید که کوئی دارد بک مبحث حکمی را تحقیق و تحلیل مینماید در عین حال آراء فلسفی او در باره معصومین از حدود احادیث و اخبار آنان تجاوز نمی‌کند، یعنی آنچه را که حق مدح و ستایش است بجامی آورد مشعشع‌ترین آثار فلسفی او منظومه «تحفة الحکیم» است و باید این اثر بدیع را آیتی از آیات هنر شمرد!

۱۴ - برای نمونه چند بیت از اشعار عربی وی که در باره حضرت محمد ص سروده است از تذکره‌ها و کتابهای ادبی عرب در اینجا نقل میشود.

من مشرق الوجوب نور الواجب	اشرق كالشمس بغير حاجب
نور المحمدية البيضاء	أومن سماء عالم الأسماء
من مصدر الوجود والایجاد	لقد تجلّی مبداء المبادی
أوعلمه الفعلى و القضاءى	من أمره الماضى على الأشياء
أو الحقيقة المحمدية	رفيقه المشیئة الفعلية
بصوة بدیعة المعانى	أو نفس نفس الرحمانى
فاض على الانفس و الافاق	أو فیضه المقدس الاطلاقى

۱۵ - غزل از محقق اصفهانی

با این دل سوخته ما کرد	یار آنچه بسینه سینا کرد
تا بود چه طور تجلی کرد	قربان فروغ رخس که مرا
اشك مژام را دریا کرد	سیلاب غمش از چشمه دل
شوری بملاحت برپا کرد	بر زخم دلم افشاند نمک

گرو برد توانائی ز تنم
 دل را صد باره توانا کرد
 از عشق مرا ز حسیض ثری
 برتر از اوج ثریا کرد
 صد شکر که طوطی طبع مرا
 از نغمه عشق شکر خا کرد
 آن سود که مقتدر از تو نمود
 جان را با جانان سودا کرد

بحثی درباره سرگذشت حاجی بابای اصفهانی و نویسنده آن جیمز موریه

فاضل ارجمند آقای دکتر جوادی در مقاله بسیار نفیس خود در مجله شریفه وحید و در شماره اول-سال چهارم درص ۲۶ نوشته اند که: موریه داستانهای دیگری هم نوشت که اکنون فراموش شده است. از آن جمله سهراب یا گروگان سرگذشتی که در زمان آغا محمدخان قاجار اتفاق می افتد...

با آنکه کتاب سهراب تألیف موریه مؤلف کتاب حاج بابا ترجمه شادروان حسن ناصر نخستین بار در تیرماه هزار و سیصد بیست و پنج خورشیدی از طرف کتابفروشی محمدعلی علمی در طهران چاپ و منتشر شده است

نظریه عمومی استکمال شهرستانی که در شماره قبل از قلم افتاده بود اکنون نقل میشود:
 ۱- قانون پنجگانه در موجودات جهانی يك صفت خواسته ذاتی در ذات آن موجودات است. آن صفت در ذات موجودات نهفته است که عبارت از جستجو برای بدست آوردن درجه کمالی است که مناسبت با ذات او دارد.

۲- صفت جستجوی کمالی صفت یکی است و در تمام اجزاء عالم و در مجموعه عوالم غیر محدود است

۳- آشکار شدن این صفت در تمام موجودات جهانی

۴- طلب تکامل امری است ذاتی در هر موجودی و ذاتی هر موجودی تغییرناپذیر و مشرحناپذیر است

۵- جستجو از کمال «یعنی تکامل» امری است تهاتری مابین موجوداتی که هنوز به تکامل نرسیده است چه بسا موجودی درخواست تکامل بکند از عاملی از عوامل و در این هنگام هم از موجود اول شناخته میشود.

از تمام انواع کمال به نسبت مقدار خود شخصیت آن ذات چه چه از ناحیه فعالیت و از جهت قبول کمال کردن. سید هبه الدین شهرستانی اخیراً برحمت ایزدی پیوست خدایش پیامر زاد.